

диференційованим. Гроші можуть передаватися безпосередньо селянам-власникам земельних наділів-паїв або йти на задоволення суспільних потреб у підтриманні соціальної інфраструктури села.

Список використаних джерел

6. Земельний кодекс України: Закон України від 13 березня 1992 р. – Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 25. – Ст. 354.

7. Методичні рекомендації щодо паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям: наказ Державного комітету України по земельних ресурсах від 20 лютого 1996 р. № 11 за погодженням з Міністерством сільського господарства і продовольства України та Української академії аграрних наук від 9 січня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravo-law.kiev.ua/234080.html>.

8. Про порядок паювання земель, переданих у колективну власність сільськогосподарським підприємствам і організаціям: Указ Президента України від 18 квітня 2006 р. № 208-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/720/95>.

9. Про схвалення Концепції реформування та розвитку лісового господарства: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2006 р. № 208-р // Офіційний вісник України. – 2006. – № 16. – Ст. 1207.].

Жушман В.П.,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри земельного та аграрного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1. Починаючи з 1999 року в Україні здійснюються активні заходи щодо підвищення продуктивності аграрного сектору економіки, спрямовані на запровадження ринкових засад його функціонування. Однією із важливих складових аграрної політики був перехід до рин-

кової моделі фінансування сільгоспвиробництва шляхом відходу від системи прямої державної підтримки та створення правових засад для залучення до аграрного сектору приватних фінансових ресурсів, які б уможливили його активну трансформацію та зробили б цю галузь національного господарства прибутковою.

Відтак одним з пріоритетних джерел фінансування сільськогосподарського виробництва, без перебільшення можна назвати залучення приватних кредитних коштів, тобто кредитування сільгоспвиробників приватними фінансовими установами в межах, дозволених чинним законодавством. Однак надходження таких коштів перебуває у залежності від умов, які держава створює для учасників кредитних відносин та специфіки сільськогосподарського виробництва.

2. Як відомо, основна специфіка сільського господарства полягає в його сезонності. Внаслідок цього тут потрібно не лише більше кредитів, а й надходження їх у певні періоди з різними строками погашення. Наявність сезонного розриву між вкладенням коштів у виробничий сільськогосподарський процес та їх надходженням від реалізації виробленої сільськогосподарської продукції потребує продовження терміну погашення короткострокових кредитів. Нині в Україні сільгоспвиробників кредитують зонайбільше на півтора року, тоді як за кордоном – на п'ять і більше.

Специфічною рисою сільськогосподарського виробництва є також його висока ризиковість, що безпосередньо впливає на можливість повернення кредитів в обумовлені строки.

Наприклад, всупереч волі і сподіванням сільськогосподарських товаровиробників несподівані заморозки знищили весь врожай, у зв'язку з чим сільськогосподарське підприємство залишилося без можливості одержати кошти від його реалізації для повернення одержаного кредиту. В зв'язку з подібними ризиками та іншими обставинами кооперативні банки дуже неохоче надають кредити сільськогосподарським товаровиробникам, а якщо й надають, то під дуже високі кредитні ставки (плату) за них. Останнє в свою чергу є досить серйозною перешкодою для отримання сільськогосподарськими товаровиробниками кредитних коштів. Не менш значною перешкодою є також непомірно високі кредитні ставки. Окрім високих кредитних ставок (спостерігаються у 83 %), які є однією із основних перешкод в одержанні сільськогосподарськими товаровиробниками кредитів, слід також назвати

і відсутність застави (29 %), відсутність страхового покриття (15 %), відсутність інформації про кредитодавців, відсутність кредитної історії.

3. Розглядаючи кредитування як важливу міру фінансової допомоги сільськогосподарським товаровиробникам не можна не звернути уваги і на ціноутворення. Відомо, що порядок ціноутворення в економіці та, зокрема, в агропромисловому секторі (включаючи сукупність заходів адміністративного впливу на ціноутворення та створення механізмів товарних інтервенцій на ринку), а також запровадження або скасування податкових пільг для певних категорій виробників мають значний вплив на кредитоспроможність суб'єктів кредитних відносин в сільському господарстві. Варто зазначити, що виключення окремих статей оподаткування може істотно підвищити рівень доходів, що досить позитивно позначиться на кредитоспроможності як кредитодавців, так і позичальників. Коливання цін в залежності від певних економічних ситуацій на певні види продукції, впливаючи на рівень доходів виробників, також дає відповідь на питання про їхню кредитоспроможність і стан кредитування в цілому.

4. Однією із особливостей кредитування сільського господарства слід відмітити і запровадження цільової його форми та призначення. На наш погляд, в ринкових умовах розвитку сільського господарства цільове надання та використання кредитів (застосування кредитних ліній) є досить прийнятним.

Не відмовляючись від такої форми кредитування слід все ж удосконалити його механізм. Уявляється, такі кредити повинні надаватися і використовуватися за особливими правилами, відповідно з якими, поряд з підвищеною відповідальністю за цільове використання таких кредитів сільськогосподарськими суб'єктами господарювання, повинна передбачатися й підвищена відповідальність банків та урядових структур за повне і своєчасне надходження таких коштів до господарств. Якщо не домогтися цільового і в повному обсязі надходження та використання таких кредитів, вони, замість фінансової допомоги, перетворюються у джерела інфляційних витрат.

5. Потребує удосконалення і механізм кредитування готової продукції, особливо зерна, передбачений у Законі «Про державну підтримку сільського господарства України» [1], оскільки досвід надання товарних кредитів виправдав себе не в повній мірі і не дав очікуваних результатів. Передбачений законом вид кредитної підтримки сіль-

ськогосподарських товаровиробників не є для законодавства України новим. Можливість здійснення заставних закупівель зерна під кредити встановлена Законом України «Про зерно та ринок зерна в Україні» [2], але, як і в переважній більшості, в Україні прогресивні начала, започатковані в ньому, так і не одержали логічного завершення і застосування.

Досить вдало проблему кредитування сільськогосподарських товаровиробників через кредитування врожаю зерна вирішено в Латвії. Тут функцію кредитора взяв на себе державний концерн, що займається виробництвом хліба і продуктів з борошна. Він надає сільськогосподарським товаровиробникам пільгові кредити (2 % річних) під поставку зерна. Максимальний розмір кредиту обмежується половиною вартості зерна, яке товаровиробник зобов'язується поставити концерну. Слід би більш уважно ознайомитись з цим механізмом кредитування з метою запровадження його в Україні.

Не заперечуючи доцільність і перспективність для сільськогосподарських товаровиробників такого способу кредитування, про який говориться вище, вважаємо, що для позитивного вирішення цієї проблеми необхідні більш вагомі і відповідальні дії держави.

Список використаних джерел:

1. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.

2. Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV // Відом. Верховн. Ради України. – 2002. – № 35. – Ст. 258.

Каракаш І.І.,

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права*

СТАНОВЛЕННЯ ОЛЕКСІЯ ОЛЕКСІЙОВИЧА ПОГРІБНОГО ЯК ЮРИСТА-НАУКОВЦЯ

Олексій Олексійович Погрібний народився 17 серпня 1950 року в с. Краснопілль Фрунзівського району Одеської області. Після закінчення Кривоозерської середньої школи у 1967 році він посу-